

Oppstart i barnehagen

av

Nina Wist

Kandidatnummer: 435

Dronning Mauds minne høgskole

April, 2015

Bacheloroppgave

Hovedmodell

Fordypning: Småbarnspedagogikk

Innholdsfortegnelse

INNLEDNING	2
1 TEORI	3
1.1 TILKNYTNINGSTEORIER	3
1.2 TILKNYTNING	4
1.2.1 Tilknytningshierarki	5
1.2.2 Indre arbeidsmodeller	6
1.2.3 Trygghetssirkelen	7
1.2.4 Ulike tilknytningsmønstre hos barn	8
1.3 OPPSTART I BARNEHAGEN	10
1.3.1 Overgangsobjekter	10
1.3.2 Primærkontaktmodellen	11
1.3.3 Personalgruppa	11
1.4 FORELDRESAMARBEID	12
2 METODE	14
2.1 HVA ER EN METODE?	14
2.1.1 Kvalitativ og kvantitativ metode	14
2.2 VALG AV METODE	15
2.2.1 Intervju	15
2.3 PLANLEGGING AV DATAINNSAMLING	16
2.4 GJENNOMFØRING	17
2.4.1 Intervjuguide	17
2.5 BEARBEIDING AV INFORMASJON	18
2.6 VURDERING AV METODEN	18
2.7 ETISKE RETNINGSLINJER	19
3 FUNN OG DRØFTING	20
3.1 BEGREPET TILKNYTNING	20
3.2 OPPSTART I BARNEHAGEN	23
3.2.1 Primærkontakt	25
3.2.2 Overgangsobjekter	26
3.2.3 Voksenrollen	27
3.4 FORELDRESAMARBEID	29
AVSLUTNING	32
BIBLIOGRAFI	33
VEDLEGG 1: INTERVJUGUIDE	34
VEDLEGG 2: INFORMASJONSSKRIV	35

Innledning

På en måte kan vi si at tilknytning er barnets billett til overlevelse. Som Brandtzæg, Torsteinson og Øiestad (2013) sier, har barn en medfødt evne til å søke og holde seg i nærheten av voksne, og på den måten sikre sin egen trygghet og overlevelse (Brandtzæg, Torsteinson, & Øiestad, 2013, p. 16). Med dette som utgangspunkt kan vi se at tilknytning er et ekstremt viktig arbeid i barnehagen. Slik jeg ser det, legger man grunnlaget for det videre arbeidet med tilknytning i barnets oppstart. Dette er utgangspunktet for at jeg valgte å skrive om tilknytning i oppstartsperioden. Jeg ønsket å få en større innsikt i hvordan pedagogisk leder legger til rette for tilknytning i en oppstartsperiode. Med utgangspunkt i dette kom jeg fram til problemstillingen min:

”På hvilken måte kan pedagogisk leder legge til rette for at små barn behov for tilknytning blir ivaretatt i oppstartsperioden?”

Med utgangspunkt i problemstillingen min har jeg et ønske om å se på hvordan pedagogene legger til rette for en oppstart, og hva de vektlegger i denne perioden. Tilknytning er et stort tema som omfatter mye. I tillegg er alle barn forskjellige og har ulike behov, så det finnes mange ulike måter å jobbe med tilknytning på. Men har pedagogisk leder ansvaret for dette arbeidet alene? Hva er sentralt i forbindelse med tilknytning i oppstarten? Har foreldresamarbeid en betydning for barns tilknytning? I hvor stor grad vektlegges tilknytning i en oppstartsperiode? Disse spørsmålene er noen av de spørsmålene jeg tok med meg inn i denne oppgaven. For meg var det mange spørsmålsteget rundt tilknytning i praksis. Gjennom å skrive en oppgave om dette temaet, ønsker jeg å få en større innsikt i hvordan det kan jobbes med tilknytning i en oppstartperiode. Det er mye å tenke på, og mye å legge til rette for.

I forbindelse med problemstillingen min, vil jeg starte denne oppgaven med å presentere det teorien sier om tilknytning, oppstart i barnehagen og foreldresamarbeid. Videre vil jeg skrive et metodekapittel, hvor jeg tar for meg selve metoden og gjennomføringen. Til slutt vil jeg presentere funn, og drøfte disse funnene i lys av den teorien jeg har skrevet, før jeg avslutter med en oppsummering.

1 Teori

I denne delen av oppgaven vil jeg presentere teorien. Jeg vil starte med å si litt om de tidlige tilknytningsteoriene. Det er disse teoriene som danner grunnlaget for videre forskning, og det vi vet i dag. Jeg mener derfor at det er nødvendig å ha litt kjennskap til hva disse teoriene sier. Jeg har valgt å ta utgangspunkt i Lars Smiths kortfattede oversikt og hans presentasjon av John Bowlbys teorier. Videre vil jeg si litt generelt om tilknytning, og det dagens teori sier om dette begrepet. I forbindelse med dette vil jeg si litt om barns tilknytningshierarki, indre arbeidsmodeller, trygghetssirkelen og ulike tilknytningsmønstre. Videre vil jeg gå inn på oppstart i barnehagen og bruken av overgangsobjekter, primærkontaktmodellen og personalgruppas rolle. Til slutt vil jeg si noe om foreldresamarbeid og betydningen av en god kommunikasjon mellom barnehagen og foreldrene.

1.1 Tilknytningsteorier

Som vi alle vet, er ikke det nyfødte barnet utstyrt på en slik måte at det klarer å overleve uten hjelp fra personer som sørger for at barnet får mat, varme og beskyttelse. Hvis vi ser på begrepet tilknytning og hva det handler om, ser vi at begrepet viser til at omsorg er noe mer enn fysisk pass og pleie. I seks- til sju-månedersalderen vil barnet begynne å foretrekke en bestemt person, og vil søke nærhet til denne personen når det er oppbrakt, og reagere med protest når vedkommende forlater det (Smith, 2002, p. 13). Selv om dette er noe som var kjent langt tilbake i tid, går ikke de første studiene av barns tilknytning lenger tilbake enn 1940-årene. Studiene tok utgangspunkt i barn som av en eller annen grunn ble adskilt fra foreldrene sine. Resultatene av studiene pekte alle i samme retning. Etter at et barn har blitt seks måneder gammel, reagerer de på en karakteristisk måte når de blir separert fra den primære omsorgspersonen (Smith, 2002, p. 14). Denne reaksjonen består i hovedsak av tre faser: protest, fortvilelse og midlertidig frakopling.

John Bowlby (1907-1990), som anerkjennes som pioner i studien av tilknytning, var opptatt av den prospektive metoden i sine studier. Hvor man først beskriver de tidlige fasene i personlighetens funksjonering, og deretter beregner hva som fremmer eller hemmer utviklingen (Smith, 2002, p. 16). Bowlby's studier tok utgangspunkt i en klasse hendelser som tidlig forstyrret forholdet mellom foreldre og barn. Han studerte den vanskelige opplevelsen først, for deretter å undersøke det typiske forløpet av etterfølgende psykologiske og psykopatiske prosesser (Smith, 2002, p. 16). Bowlby's fokus lå i hovedsak på tilknytningens generelle funksjoner og utviklingsløp. Men etter hvert som Ainsworth (1913-1999) begynte å bidra i studiene, ble den også preget av de individuelle forskjellene. Hennes topologi

identifiserte to basale mønstre i spedbarnsalderen, som hun kalte for trygg og utrygg tilknytning (Smith, 2002, p. 18). Et barn med trygg tilknytning så ikke ut til å være spesielt opptatt av om moren er tilstede eller fraværende. Mens et barn med en utrygg tilknytning derimot, så ut til å være svært opptatt av å få mors oppmerksomhet på bekostning av andre aktiviteter.

Gjennom sine studier ble Bowlby overbevist om at forholdet til mor var viktig for barnets ve og vel, og for dets senere fungering. Han formulerte en syntese hvor han antar at mekanismen for barnets tilknytning til omsorgspersonen er utviklet som en evolusjonær tilpasning (Smith, 2002, p. 19). Bowlby's modell for tilknytning er i tillegg en teori om utvikling. Han antok at det er fire stadier i utviklingen av tilknytningssystemet. Den første fasen er sosial orientering og sosiale signaler (8-12 uker), den andre er en periode hvor barnet viser differensiell sosiabilitet (til ca 6-8 måneder), den tredje fasen er det egentlige tilknytningsstadiet og til slutt dannes det som kalles et målkorrigert partnerskap (toårsalderen) (Smith, 2002, p. 19). Den første fasen handler om at barnet ikke skiller mellom forskjellige personer. Det er først når barnet når tilknytningsstadiet at det begynner å vise at det foretrekker en eller noen få bestemte omsorgspersoner (Smith, 2002, p. 19). Det siste stadiet, målkorrigert partnerskap, er det stadiet som gjør det mulig å inntre et mer gjensidig regulert forhold ved at barnet erverver større innsikt i de voksnes følelser og motiver på dette alderstrinnet (Smith, 2002, p. 19).

1.2 Tilknytning

Slik jeg ser det er tilknytning et viktig og sentralt begrep i forbindelse med arbeid i barnehagen. Barn har en medfødt evne til å søke og holde seg i nærheten av voksne, og på den måten sikre sin egen trygghet og overlevelse (Brandtzæg, Torsteinson, & Øiestad, 2013, p. 16). Et menneskebarn klarer seg ikke alene, og må derfor raskt knytte seg til noen som kan ta hånd om det. Tilknytning har dermed en klar biologisk basis som handler om overlevelse (Drugli, 2014, p. 21). Slik jeg ser det handler dermed tilknytning i stor grad om beskyttelse og trygghet. Samspillet mellom tilknytning og omsorg vil være viktig. Dette samspillet omfatter en omsorgspersons vilje og evne til å støtte barnets behov for både å få beskyttelse, trøst og trygghet i utsatte situasjoner, i tillegg til å få utforske verden under rimelig sikre betingelser (Broberg, Hagström, & Broberg, 2014, p. 34). Tilknytning er en relasjonsprosess, og utvikles gradvis i løpet av de første leveårene. Selv om foreldrene vil være hovedpersonene i denne relasjonsprosessen, ser vi også viktigheten av at personalet på en småbarns avdeling har fokus på tilknytning. Gjennom samspill med sine tilknytningspersoner vil barnet etablere indre

arbeidsmodeller, altså mentale representasjoner om seg selv, og hvordan det fungerer i relasjon til andre mennesker (Drugli, 2014, p. 24). Med utgangspunkt i dette blir tilknytning også viktig i forbindelse med barnets personlighetsutvikling. På denne måten får tilknytning en betydning for hele den videre utviklingen, spesielt med tanke på nære følelsesmessige relasjoner til personer i og utenfor den egne familien (Broberg, Hagström, & Broberg, 2014, p. 35).

Tilknytningsprosessen vil ha stor betydning for barnets utvikling. Det er i denne prosessen at barnet utvikler en grunnleggende tillit eller mistillit til omgivelsene (Drugli, 2014, p. 21). Tilknytningen skjer i hovedsak til foreldrene, men forskning viser at det er mulig for barnet å knytte seg til flere personer. Hvem barnet vil knytte seg til vil være avhengig av hvem som gir barnet fysisk og emosjonell omsorg, er rimelig stabilt til stede og er villig til å inngå i en nær, positiv og forutsigbar relasjon til dem (Drugli, 2014, p. 21). Ut i fra dette ser vi viktigheten av å ha kjennskap til og legge til rette for tilknytning i barnehagen. Vi er tilstede sammen med barna store deler av dagen. Slik jeg ser det vil det da være vesentlig for barnas trivsel og utvikling at de får muligheten til å knytte seg til en eller flere av personalet. For at tilknytningsprosessen skal komme i gang er barnet avhengig av foreldre som er i stand til å henge seg til barnet. Dette innebærer å gjøre seg kjent med barnet, i tillegg til å ha overskudd og motivasjon til å forsøke å møte barnets behov på en sensitiv, varm og tilpasset måte (Drugli, 2014, p. 22). Som nevnt tidligere, er barnet avhengig av en annen person som kan ta vare på det. Det er da naturlig at dette blir foreldrene. Etter hvert som barnet begynner i barnehagen, blir det viktig at personalet tar seg tid til å bli kjent med barnet og møter barnets behov. Slik jeg ser det er det ikke kun på hjemmefront at barnet har behov for omsorg og tilknytning. Dette behovet eksisterer også i barnehagen, spesielt på en småbarnsavdeling.

1.2.1 Tilknytningshierarki

Barnets tilknytningsrelasjoner blir ofte beskrevet som hierarkisk organisert. I toppen av hierarkiet har vi den personen som har vært det mest konstante punktet i spedbarnets tilværelse, noe som oftest er barnets mor. Videre følger neste person på som nummer to, og så nummer tre osv. Hvor langt ned tilknytningshierarkiet går, avhenger av hvor mange tilknytningsrelasjoner barnet har. Grunnen til at barnets tilknytningsrelasjoner blir organisert i en rekkefølge har sammenheng med tilknytningens opprinnelige formål, å beskytte barnet mot fare (Broberg, Hagström, & Broberg, 2014, p. 63). Dette gjør det enkelt for barnet å vite hvem man skal løpe til dersom en fare oppstår. Men samtidig gjør det det også vanskelig for personer som er lengre ned i hierarkiet å trøste barnet så lenge noen høyere opp i hierarkiet er

i nærheten. En annen konsekvens av denne ordningen er også at personer lenger ned i hierarkiet bare "duger" så lenge den opplevde trusselen ikke er altfor sterk (Broberg, Hagström, & Broberg, 2014, p. 64).

1.2.2 Indre arbeidsmodeller

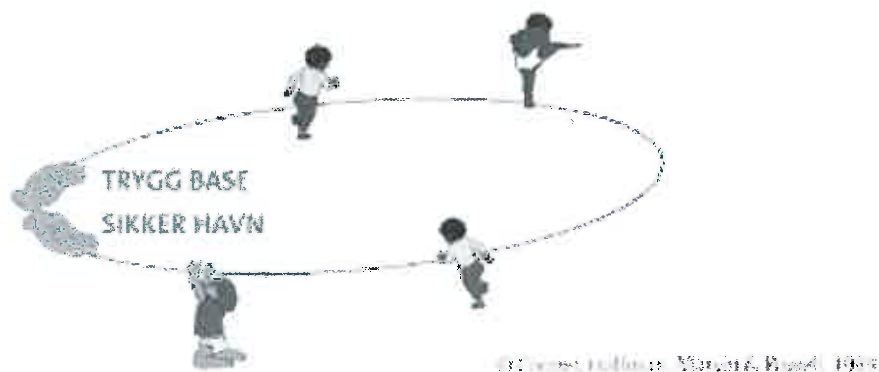
Når barnet er mellom seks og tolv måneder gammel utvikler barnets kognitive evner seg, og barnet begynner å skape seg forestillinger om seg selv og sine relasjoner til andre mennesker (Broberg, Hagström, & Broberg, 2014, p. 45). Som nevnt tidligere er det disse forestillingene som kalles for indre arbeidsmodeller. Barnet vil danne seg bilder om hvordan det fungerer i relasjon til andre mennesker, i tillegg til å danne mentale bilder om seg selv. De erfaringene barnet gjør seg når tilknytningssystemet er aktivert vil være spesielt viktig for utviklingen av de indre arbeidsmodellene (Broberg, Hagström, & Broberg, 2014, p. 80). Slik jeg ser det blir utviklingen av disse modellene svært viktig for barnets utvikling generelt. Ved hjelp av sine indre arbeidsmodeller har menneskebarnet en evne til å forutse hva som vil skje dersom barnet gjør ting på den ene eller andre måten (Broberg, Hagström, & Broberg, 2014, p. 45). Dannelsen av de indre arbeidsmodellene vil i særlig grad påvirkes av erfaringer fra samspill i situasjoner der barnets tilknytningsatferd blir aktivisert (Drugli, 2014, p. 24). Det vil si situasjoner hvor barnet blir lei seg, usikker eller skremt. Hvordan tilknytningspersonen møter barnet i slike situasjoner vil ha stor betydning for utviklingen av barnets indre arbeidsmodeller. Gjennom erfaringer fra slike situasjoner vil barnet danne seg forventninger til hvordan andre vil reagere på ulike former for atferd og emosjonelle uttrykk fra barnets side (Drugli, 2014, p. 25).

Utviklingene av de indre arbeidsmodellene skjer naturlig nok i samspill med barnets foreldre. Med utgangspunkt i de erfaringene barnet har meg seg, danner det seg forventninger i forhold til hvordan pedagogen reagerer når barnet for eksempel slår seg. Etter hvert som barnet har gått i barnehagen en stund, vil barnets indre arbeidsmodeller også bli påvirket av hvordan denne pedagogen møter barnet (Broberg, Hagström, & Broberg, 2014, p. 80). Slik jeg ser det blir det da ekstra viktig at pedagogen tenker på hvordan man møter barnet i slike situasjoner. I tillegg til at samspillet med pedagogen vil ha betydning for barnets utvikling av arbeidsmodellene som handler om seg selv og sin relasjon til andre, blir dette samspillet også viktig for barnets utvikling av barnets indre arbeidsmodeller av seg selv. Denne utviklingen vil bli preget av barnets erfaring med hvor akseptabelt eller uakseptabelt det selv eller dets atferd er i pedagogens øyne (Broberg, Hagström, & Broberg, 2014, p. 81). Ut i fra dette kan vi si at den voksnes møte med barnet, og handlinger ovenfor barnet, vil ha stor betydning for

barnets utvikling og de bilder det danner av seg selv. Som Broberg, Hagström og Broberg (2014) sier, bidrar pedagogen til å legge et godt grunnlag for barnets fortsatte utvikling og læring ved å være en trygg base for barnets utforskning og ved å være en sikker havn som barnet kan gå tilbake til når det opplever en trussel eller fare (Broberg, Hagström, & Broberg, 2014, p. 82).

1.2.3 Trygghetssirkelen

Det mest sentrale begrepet innenfor tilknytningsteorien er begrepet ”trygg base”. Dette begrepet beskriver to aspekter ved den voksnes omsorgsevne. Det første handler om å være en trygg base for barnets utforskning, og det andre handler om å utgjøre en sikker havn som barnet kan vende tilbake til dersom det opplever en trussel eller fare (Broberg, Hagström, & Broberg, 2014, p. 43). Med andre ord kan vi si at en trygg base bidrar til at barnet våger å utforske, og søker til den sikre havn når det føler seg utrygg. Denne dobbeltfunksjonen har blitt beskrevet som en trygghetssirkel.

Den øvre delen av sirkelen representerer barnets selvstendighet og utforskertrang, mens den nedre delen av sirkelen representerer barnets avhengighet og beskyttelsesbehov, altså tilknytningsbehovet (Brandtzæg, Torsteinson, & Øiestad, 2013, p. 18). Denne sirkelen skal bidra til å tydeliggjøre dynamikken mellom avhengighet og selvstendighet. Et barns trygghet til å gå ut kommer fra vissheten om at det er mulig å komme inn igjen (Brandtzæg, Torsteinson, & Øiestad, 2013, p. 19). I tillegg skal trygghetssirkelen være til hjelp i forbindelse med å se barnet innenfra. Dersom vi skal hjelpe et barn til å føle seg trygg, må vi være oppmerksom på hva dette barnet føler og hva de trenger (Brandtzæg, Torsteinson, & Øiestad, 2013, p. 24). Vi må vite hva som er barnets behov når det er oppe i trygghetssirkelen, og barnets behov når det er nede i trygghetssirkelen. Å være nysgjerrig på verden en grunnleggende side ved oss mennesker, men når denne begrenses vil også gleden ved livet

begrenses. Det er denne nysgjerrigheten som drivet barnet framover til stadig ny mestring og glede over livet (Brandtzæg, Torsteinson, & Øiestad, 2013, p. 25). I tillegg til dette er en annen viktig side ved barnets behov for å utforske verden, utviklingen av selvstendighet og en indre følelse av at de er viktige og kan påvirke verden (Brandtzæg, Torsteinson, & Øiestad, 2013, p. 25). Med utgangspunkt i dette kan vi se viktigheten av at vi voksne fungerer som en trygg base som støtter barns utforskning når de er på vei opp i trygghetssirkelen. Når barnet er oppe i sirkelen trenger det en voksen som passer på, ser på, gleder seg over barnet, hjelper barnet og har de fint sammen med barnet. Relasjonen mellom barnet og den voksne vil være avgjørende i forhold til barnets evne til å undersøke verden. Dersom relasjonen til den voksne er preget av utrygghet, vil dette påvirke barnets evne til utforskning negativt, ettersom barnet ikke kan stole på at den voksne er tilgjengelig når barnet trenger ham eller henne (Broberg, Hagström, & Broberg, 2014, p. 44). Når barnet er på vei ned i trygghetssirkelen har det behov for en sikker havn som kan ta imot barnet og hjelpe det til å lade opp igjen til en ny runde med utforskning. Et barn kommer inn til ladning på grunn av at det har behov for nærhet eller kontakt for å stabiliseres inni seg, før det kan fortsette med å leke og lære (Brandtzæg, Torsteinson, & Øiestad, 2013, p. 29). Et barn som er nede i trygghetssirkelen har behov for en voksen som kan beskytte barnet, trøste barnet, vise godhet for barnet og hjelpe barnet til å organisere følelsene sine. Slik jeg ser det er det viktig at de voksne i barnehagen tar seg tid til å bli kjent med barnets behov, og fungerer som en trygg base når barnet er på vei opp, og en sikker havn når barnet er på vei ned.

1.2.4 Ulike tilknytningsmønstre hos barn

I følge Bowlby's teori knytter alle barn seg til sine omsorgsgivere uavhengig av hvordan de blir behandlet. Men hvordan de tilknytter seg sine omsorgsgivere vil være avhengig av det følelsesmessige samspillet mellom dem, hvor omsorgsgiverens sensitivitet spiller en viktig rolle (Killén, Barns tilknytning, 2003, p. 573). Med andre ord, hvordan et barn tilknytter seg omsorgspersonen vil være avhengig av hvilken form for omsorg barnet tilbys. Ainsworth utviklet begrepene trygg og utrygg tilknytning, og hun mente at disse mønstrene representerer barnets respons på den omsorgsstilen som omsorgspersonen utviser overfor det (Drugli, 2014, p. 27). Et barn med trygg tilknytning har en indre overbevisning om at det alltid kan komme tilbake til den trygge havn for å få beskyttelse dersom behovet skulle oppstå (Broberg, Hagström, & Broberg, 2014, p. 48). Med tanke på barns utvikling er det viktig at de har minst en trygg tilknytningsrelasjon. Som barnets omsorgsperson må man være tilstede og gi barnet erfaringer med sensitiv omsorg over tid, i tillegg til å fungere som en trygg base når barnet trenger trøst eller støtte. Et barn som opplever en trygg tilknytning vil heller bruke sin tid på å

utforske verden rundt seg, i stedet for å stadig søke nærhet til omsorgspersonen (Drugli, 2014, p. 27).

Når samspillet mellom barnet og omsorgspersonen ikke er preget av sensitivitet og forutsigbarhet, vil barnet utvikle en utrygg tilknytning (Drugli, 2014, p. 28). Det finnes ulike typer for utrygg tilknytning. I Ainsworth første studie skilte hun mellom to typer: unnvikende og ambivalent tilknytning. Disse begrepene blir også brukt i dag. Et barn med unnvikende tilknytning viser ikke noe behov for å bruke foreldrene som en trygg base (Broberg, Hagström, & Broberg, 2014, p. 50). Et barn som utvikler denne typen tilknytning har fått erfaring med at omsorgspersonen ikke er så begeistret for barnets følelsesmessige behov. Et barn som opplever denne form for samspill vil fort lære seg å ikke gi uttrykk for behov for trøst eller omsorg i andre tilfeller enn når det har skjedd noe virkelig katastrofalt, for å oppnå nærhet til omsorgspersonen (Broberg, Hagström, & Broberg, 2014, p. 50). Resultatet kan bli at barna får vansker med å være empatiske overfor andre menneskers følelsesmessige behov. I tillegg til at barna kan utvikle en unnvikende tilknytning, kan de også utvikle en ambivalent tilknytning til omsorgspersonen. Denne typen tilknytning utvikles i relasjoner der omsorgspersonens samspill med barnet er preget av å være sensitiv på en mer uforutsigbar måte (Broberg, Hagström, & Broberg, 2014, p. 51). Samspillet skjer på den voksnes vilkår, og barnet kan få problemer med å forutse hvorvidt omsorgspersonen kommer til å svare på barnets signaler. Gjennom en slik tilknytning lærer ikke barnet at det kan regulere samspillet ved hjelp av egne signaler, men at det er mer prisgitt omsorgspersonens skjønn og bilde av virkeligheten (Broberg, Hagström, & Broberg, 2014, p. 51). Et barn med en ambivalent tilknytning risikerer å bli svært passiv, på grunn av at det opparbeidet seg mindre tiltro til egne evner.

Senere fikk vi også en fjerde form for tilknytning, med utgangspunkt i at flere forskere mente at mange barn ikke kunne klassifisere i noen av de tre førstnevnte tilknytningsmønstrene. På bakgrunn av dette ble begrepet desorientert tilknytning utviklet. Denne typen tilknytning handler om at samspillet mellom barnet og omsorgspersonen i stor grad bygges på frykt, og at barnet derfor får vansker med å etablere et tilknytningsmønster (Broberg, Hagström, & Broberg, 2014, p. 51). Dette begrepet har fått stor betydning de senere årene. Forskning viser at tidlig desorientert tilknytning er den typen tilknytning som tydeligst viser sammenheng med problemer senere i utviklingen. Først og fremst i form av vansker i forhold til venner og ulike former for atferdsproblemer (Broberg, Hagström, & Broberg, 2014, p. 53).

1.3 Oppstart i barnehagen

Tilvenning i barnehagen kan føre til sterke følelser hos både foreldre og barn. Når barnet skal begynne i barnehagen vil det skje en drastisk forandring i hverdagen til et barn som er vant til å være hjemme med mor eller far. Broberg, Hagström og Broberg (2014) presenterer tre formål med tilvenningen: Å venne barnet til det nye miljøet, å gi barnet en sjanse til å bli tilstrekkelig kjent med en pedagog som kan fungere som en erstatning for foreldrene og å venne barnet til å klare seg flere timer i strekk uten foreldrene, og i denne sammenheng benytte seg av pedagogen for å sette tilknytningssystemet i hvilemodus for å kunne engasjere seg i lek og utforskning. (Broberg, Hagström, & Broberg, 2014, p. 131). Slik jeg ser det kan ikke betydningen av å få muligheten til å forme en tillitsfull og trygg tilknytning til en voksen i barnehagen overvurderes. Denne voksenpersonen kan fungere som en midlertidig tilknytningsperson for barnet mens det er adskilt fra foreldrene sine, og kan på den måten bidra til å minske barnets stressreaksjoner i oppstarten.

Selv om forskning ikke viser noen sammenheng mellom tilvenningstidens lengde og stress hos barna, viser det en tydelig sammenheng mellom kvaliteten på tilknytningen og lengden på tilvenningsperioden (Broberg, Hagström, & Broberg, 2014, p. 134). Studiet viste at foreldre til trygt tilknyttede barn brukte lengre tid på venne barna til barnehagen enn foreldre til barn med en utrygg tilknytning. Med andre ord, virker det som om foreldre som er sensitive for barnets signaler lar tilvenningen ta lengre tid. Det er svært viktig at barnet erfarer at foreldrene er oppmerksomme og følelsesmessige tilgjengelig i tilvenningstiden, og en lengre tilvenningsperiode kan til og med gjøre at et barn som tidligere har hatt en utrygg tilknytning, får en trygg tilknytning til sine foreldre (Broberg, Hagström, & Broberg, 2014, p. 134).

1.3.1 Overgangsobjekter

I den utrygge overgangssituasjonen hvor barnet opplever en psykisk avgrensning i forhold til omsorgspersonene sine, vil barnet ha behov for å gjenskape opplevelsen av samspillet og nærværet av omsorgspersonen når hun er borte (Abrahamsen, 1997, p. 102). I den forbindelse tar barn i bruk det som Winnicott (1985) kaller for overgangsobjekter. Dette kan være en koseklut, smukke, bamse etc. Disse overgangsobjektene representerer symboler på samspillsopplevelser og den kroppslige nærheten til kjærlighetsobjektene og bidrar dermed til å bygge en bro mellom opplevelsen av å være alene og å være i favn. (Abrahamsen, 1997, p. 103). Barnet kan finne trøst i overgangsobjektene i mange situasjoner: legge situasjon, når det er sulten, lei seg, har vondt osv. Grunnen til at barn kan finne trøst i overgangsobjektene er

nettopp det at de symboliserer omsorgspersonens varme og beskyttelse (Abrahamsen, 1997, p. 103).

1.3.2 Primærkontaktmodellen

Lene Lind (1990) hevder at det fremmer barnets trygghet å vite hvem som er "deres" voksne på avdelingen (Drugli, 2014, p. 113). Med utgangspunkt i dette var hun en av de som bidra til å utvikle ideen om at barn i barnehagen bør ha en primærkontakt, også kalt kontaktperson. Primærkontaktmodellen ble utviklet med den hensikt at den skulle bidra til å legge til rette for tilknytningsrelasjoner mellom personale og barn (Drugli, 2014, p. 113). Den som får rollen som barnets primærkontakt vil ha et særlig ansvar for det barnet. Primærkontakten går i den forbindelse bevisst inn for å etablere en god kontakt med barnet når det begynner i barnehagen (Drugli, 2014, p. 113). En voksen på avdelingen kan gjerne være primærkontakt til flere barn, men det vil være nødvendig å fordele barnegruppen på flere voksne. En voksen er ikke i stand til å fungere som en primærkontakt til hele barnegruppen. Forutsetningen for barnets trivsel og trygghet i barnehagen er at barnet får en trygg havn å gå til, altså minst en kontaktperson som barnet kan knytte seg til (Brandtzæg, Torsteinson, & Øiestad, 2013, p. 100). Denne personen vil fungere som en base som representerer trygghet og tilknytning for barnet, og som det får støtte av ved behov (Drugli, 2014, p. 114). Ved at barnet vet at primærkontakten, eller kontaktpersonen, er tilgjengelig ved behov vil barnet i større grad oppleve en trygghet og ro til å utforske og lære i barnehagen.

1.3.3 Personalgruppa

Personalgruppa på avdelingen har en viktig rolle i forbindelse med tilknytning og oppstart i barnehagen. For det første må de ha den nødvendige kunnskapen for å kunne legge til rette for at barna får den tilknytningen de har behov for. I tillegg må de kunne benytte seg av denne kunnskapen for å kunne gjennomføre det i praksis. Kompetanse innenfor personalgruppa vil derfor være en forutsetning for et godt arbeid med tilknytning i oppstartsfasen. Sammen med foreldrene har pedagogen/personalet et ansvar for å tolke barnets behov og reaksjoner i løpet av tilvenningen for å tilpasse lengden på tilvenningen ut fra barnets beste (Broberg, Hagström, & Broberg, 2014, p. 141). For foreldrene kan det ofte være vanskelig å skille egne reaksjoner fra barnets reaksjoner. At personalet innehar den nødvendige kompetansen og kunnskapen for å kunne se og tolke signalene på hvorvidt barnets tilknytningssystemer aktivert eller ikke, vil derfor ha stor betydning med tanke på å kunne skille mellom barnets og foreldrenes behov i tilvenningsperioden (Broberg, Hagström, & Broberg, 2014, p. 141). I

den forbindelse er det også viktig at personalet lærer seg hvordan barnet kommuniserer, både for barnets og foreldrenes trygghet de første dagene i tilvenningsperioden.

1.4 Foreldresamarbeid

Foreldresamarbeid er også en ekstremt viktig faktor i forbindelse med oppstart i barnehagen. Foreldrene trygghet eller utrygghet vil smitte over på barna. Som Broberg, Hagström og Broberg (2014) sier, handler foreldrenes trygghet mye om å føle at man ikke bare overlater barnet sitt til barnehagen, men at man overlater barnet sitt til noen som tar over rollen som omsorgsperson, og som ser og bryr seg om barnet i den tiden man selv ikke kan være der (Broberg, Hagström, & Broberg, 2014, p. 138). Slik jeg ser det, kan man vise ovenfor foreldrene at man ser og bryr seg om barnet ved å spørre foreldrene hva barnet er vant til og liker når det gjelder daglige rutiner. På denne måten formidler personalet en interesse for å bli kjent med barnet og foreldrene, og de kan få et innblikk i deres behov. I tillegg er det viktig å informere foreldrene om de rutinene barnehagen har, og hvorfor. Dette bidrar til å gi foreldrene en forståelse for virksomheten og tankene bak, noe som kan gjøre det mer sannsynlig at foreldrene vil forsøke å følge barnehagens rutiner (Broberg, Hagström, & Broberg, 2014, p. 139).

”God informasjonsflyt mellom hjem og barnehage er viktig for både barna, foreldrene og for barnehagens virksomhet. Det er først og fremst den daglige dialogen mellom foreldre og barnehagen som bidrar til god kvalitet for det enkelte barnet.” (Stortingsmelding nr. 41. Kvalitet i barnehagen, 2008-2009). Slik jeg ser det gjelder dette også før barnet starter i barnehagen, og i oppstartsfasen. For å bygge en bro mellom hjemmet og barnehagen blir det viktig å utforske foreldrenes oppfattelse av barnets behov og deres forhold til barnet, enten før eller ved oppstart (Killén, Forebyggende arbeid i barnehagen. Samspill og tilknytning, 2012, p. 157). Både foreldre og personalet har et ansvar for å gjøre overgangen fra hjem til barnehage så god som mulig for barnet, og for å klare dette så er et godt foreldresamarbeid en viktig forutsetning. Som Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver sier, skal kontakten mellom barnehagen og foreldrene bygge på forståelse og samarbeid. Med dette menes det en gjensidig respekt og anerkjennelse for hverandres ansvar og oppgaver i forhold til barnet, og en regelmessig kontakt der informasjon og begrunnelser blir utvekslet (Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, 2011, p. 20). I forbindelse med oppstarten i barnehagen blir det viktig med en god kommunikasjon som gir personalet kunnskap om foreldre og barns situasjon hjemme, og hva deres behov er. Videre blir det også viktig at

foreldrene får et godt innblikk i hvordan en oppstartsperiode fungerer, spesielt hvis det er deres første barn. På lik linje med barna, kan også foreldre kjenne på stress i forbindelse med oppstart i barnehagen. Ved at foreldrene får informasjon om barns tilknytning, med vekt på det normale i ulike reaksjoner som ofte oppstår ved tilvenning av små barn, kan foreldrene få en forståelse for og et realistisk bilde av barns opplevelse i løpet av tilvenningen (Broberg, Hagström, & Broberg, 2014, p. 139). Forskning viser også at det er en sammenheng mellom kvaliteten på samarbeidet mellom barnehage og foreldre og hvorvidt barnet finner seg godt til rette i barnehagen (Drugli, 2014, p. 140). Slik jeg ser det kan dette ha en sammenheng med at foreldres utrygghet ovenfor barnehagen ofte smitter over på barna. En god kommunikasjon mellom foreldre og personale vil derfor være en viktig forutsetning for arbeidet med barns tilknytning i oppstartsfasen.

Før barnet begynner i barnehagen er det vanlig at det blir gjennomført en oppstartsamtale med foreldrene, hvor pedagogisk leder på avdelingen og barnets tilknytnings- og kontaktperson er tilstede. Her får barnehagen og foreldrene muligheten til å utveksle viktig informasjon før barnet skal begynne i barnehagen. Dette kan være informasjon om barnets livssituasjon, typiske egenskaper, barnets utvikling så langt osv. Gjennom en oppstartsamtale blir personalet litt bedre kjent med foreldrene og hjemmemiljøet, som vil gjøre det lettere å møte barnets behov og hjelpe til med å skape sammenheng mellom livet hjemme og livet i barnehagen (Brandtzæg, Torsteinson, & Øiestad, 2013, p. 102). I tillegg får også foreldrene mulighet til å stille spørsmål om barnehagen. En slik oppstartsamtale, hvor foreldrene får møte personalet på tomannshånd, gjør at tilvenningsperioden blir tryggere og bedre for både barnet og foreldrene (Brandtzæg, Torsteinson, & Øiestad, 2013, p. 102).

2 Metode

I denne delen av oppgaven vil jeg ta for meg bruken av en metode. I forbindelse med dette vil jeg starte med å si litt kort om hva en metode er, og kategoriene kvalitativ og kvantitativ metode. Før du skal ta i bruk en metode, er det viktig å ha kjennskap til hva det er og de hva de ulike metodene egner seg til. Videre vil jeg si noe om valg av metode. Her vil jeg ta for meg den metoden jeg har valgt å bruke. Etterpå vil jeg si noe om hvordan jeg planla datainnsamlingen, og selve gjennomføringen. Før jeg går over til å si litt kort om bearbeiding av informasjonen jeg fikk. Deretter vil jeg ta for meg vurdering av metoden, før jeg avslutter med de etiske retningslinjene man må forholde seg til ved bruk av en metode.

2.1 Hva er en metode?

I forbindelse med spørsmålet ”hva er en metode?”, kan vi se på sosiolog Vilhelm Auberts formulering:

”En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilken som helst middel som tjener dette formålet, hører med i arsenalet av metoder (1985, s.196).” (Dalland, 2013, p. 111).

I den forbindelse blir metoden et redskap i møte med noe vi vil undersøke. Den skal hjelpe oss til å samle inn den informasjonen vi trenger til undersøkelsen vår (Dalland, 2013, p. 112). På denne måten kan en metode også beskrives som det å følge en viss vei mot målet (Dalland, 2013, p. 114).

2.1.1 Kvalitativ og kvantitativ metode

De ulike metodene deles inn i to ulike kategorier: kvalitative og kvantitative metoder. Dette forteller oss noe om hva det er vi ønsker å finne ut, og hvordan vi ønsker å gå frem for å innhente den nødvendige informasjonen. De kvantitative metodene gir oss data i form av målbare enheter, mens de kvalitative metodene tar sikte på å fange opp mening og opplevelser som ikke lar seg tallfeste eller måle (Dalland, 2013, p. 112). Ut i fra disse beskrivelsene ser vi at valg av metode vil ha stor betydning for den informasjonen vi får. Dersom vi bruker kvantitative metoder, som for eksempel spørreundersøkelse, vil statistikk stå sentralt for å få svar på en problemstilling. Kvantitative metoder tar for seg en bredde, men det gir ikke muligheten til å gå i dybden. Kvalitative metoder blir en motsetning. Disse metodene tillater deg å gå i dybden, men tar ikke for seg en bredde. I forbindelse med kvantitative og kvalitative metoder blir det enkelte ganger brukt betegnelser som ”harde” og ”myke” data (Dalland, 2013, p. 113). På en annen måte kan vi snakke om ”tellere” i forbindelse med kvantitative data, og ”tolkere” i forbindelse med kvalitative data. Dette kan si oss noe om de

dataene og de arbeidsmåtene som karakteriserer de ulike tilnærmingene, på en svært forenklet måte (Dalland, 2013, p. 114). Når vi ser på de ulike tilnærmingene, ser vi at valg av metode vil være avhengig av hva vi ønsker å finne ut mer om. I tillegg til at en må velge den metoden som en anser som den ideelle fremgangsmåten, er det også viktig å tenke på hva som er praktisk gjennomførbart.

2.2. Valg av metode

Med utgangspunkt i min problemstilling har jeg valgt en kvalitativ metode. Jeg ønsker å gå i dybden for å finne ut mer om tilknytning i oppstartsfasen. Med tanke på at det ble vanskelig å finne en barnehage som har oppstart nå, blir observasjon utelukket. Jeg valgte derfor å bruke intervju for å få en større kjennskap til hvordan barnehager jobber med tilknytning i oppstartsfasen. Med tanke på tidsrammen jeg har å forholde meg til, valgte jeg å ut i to barnehager for å gjennomføre intervju.

2.2.1 Intervju

Et kvalitativt intervju er basert på å få frem nyanserte beskrivelser av den situasjonen som intervjupersonen befinner seg i, og det er dermed ofte nødvendig å stille utfyllende spørsmål (Dalland, 2013, p. 156). En forutsetning for det kvalitative intervjuet er den mellommenneskelige situasjonen. I intervjuet er to mennesker samlet om et tema de begge er opptatt av, og de reagerer på og påvirker hverandre gjennom spørsmål og svar. For utviklingen av intervjuet vil kontakten mellom den som intervjuer og den som blir intervjuet være helt grunnleggende (Dalland, 2013, p. 163).

Innenfor det kvalitative intervjuet har vi ulike former for intervju: strukturert intervju, halvstrukturert og ustrukturert intervju (Postholm, 2005, p. 68). Selv tar jeg nok mest utgangspunkt i det strukturerte intervjuet, med tanke på at jeg hadde skrevet spørsmål med utgangspunkt i ulike kategorier på forhånd. Det som kjennetegner det strukturerte intervjuet er nettopp det at det er utformet en serie av spørsmål på forhånd av intervjuet, og de samme spørsmålene blir stilt til alle personene som blir intervjuet (Postholm, 2005, p. 69). Dette kan være til stor hjelp under intervjuene, spesielt for en som er uerfaren på dette området. Samtidig kan enn fort oppleve at spørsmålene vil styre samtalen, når man stiller med ferdig formulerte spørsmål (Dalland, 2013, p. 159). Dette kan føre til lite flyt i samtalen, og man kan gå glipp av viktig informasjon. For å oppnå kvalitet i intervjuet er det derfor viktig å passe på at enn ikke blir for strukturert, og glemmer fokuset for intervjuet. Men med tanke på problemstillingen, og den tidsrammen vi har, så jeg på dette som den beste måten å for å

innhente det nødvendige datamateriell. Samtidig så kan jeg ikke si at gjennomføringen av intervjuet var rent strukturert. Selv om jeg hadde skrevet alle spørsmålene på forhånd, så var det rom for å hoppe mellom spørsmålene ut ifra de svarene jeg fikk. Jeg vil derfor si at jeg brukte en delvis strukturert tilnærming i mine intervju. Dette ligner veldig på det strukturerte intervjuet, ved at spørsmålene er formulert på forhånd, men det gir et litt større rom for å følge informantens fortelling og allikevel få informasjon om de ønskelige temaene (Thagaard, 2002, p. 85). Med tanke på at jeg har lite erfaring med intervju, var jeg avhengig av å ha nedskrevne spørsmål for å sikre meg at jeg skulle få den informasjonen jeg trengte. Samtidig bidro de nedskrevne spørsmålene til en større flyt i samtalen. Når jeg hadde spørsmålene foran meg, åpnet det opp muligheten for å hoppe litt frem og tilbake mellom spørsmålene ut ifra de svarene jeg fikk.

2.3 Planlegging av datainnsamling

Etter å ha funnet den metoden som er mest egnet i forhold til å få svar på problemstillingen, var det nødvendig å finne noen som ønsket å stille opp til intervju. Den første barnehagen jeg tok kontakt med var på bakgrunn av et strategisk valg. Når man gjør et strategisk valg, velger man personer som enn mener har bestemte kunnskaper eller erfaringer på det bestemte området (Dalland, 2013, p. 163). På grunn av at jeg hadde vært i denne barnehagen tidligere, visste jeg allerede at det var en del informasjon å hente i forbindelse med oppstart i barnehagen. Vi hadde snakket litt om det tidligere, og jeg var nysgjerrige på å høre mer og få mer utfyllende informasjon. Jeg hadde nevnt tidligere at jeg gjerne ønsker å komme tilbake for å gjennomføre et intervju i forbindelse med bacheloroppgaven, så de var ikke helt uforberedt når jeg tok kontakt. Den andre barnehagen jeg hadde tenkt å spørre sa dessverre nei, så jeg måtte endre planene mine litt. Jeg spurte flere barnehager, men det var vanskelig å finne noen som ønsket å gjennomføre et intervju. Til slutt var det heldigvis noen som sa ja, slik at jeg fikk gjennomført de to intervjuene jeg hadde planlagt. Med utgangspunkt i at det ikke ble helt som jeg hadde tenkt, ble den andre barnehagen valgt ut ifra et mer tilfeldig utvalg. Jeg lot det bli opp til begge barnehagene å bestemme et tidspunkt og hvor de ønsket å gjennomføre intervjuet. Det eneste kriteriet jeg hadde var at jeg ønsket å få gjennomført det så fort som mulig. Etter at de hadde tenkt seg om fikk jeg dag og tidspunkt for når det var ønskelig at jeg skulle komme tilbake for å gjennomføre intervjuet. Den ene dagen var det avsatt tid fra morgenen, og den andre dagen ble det avsatt tid midt på dagen.

2.4 Gjennomføring

Under gjennomføringen av det første intervjuet var det noen forstyrrelser. Intervjuet ble avbrutt et par ganger av at noen kom inn, til tross for at vi satt på et lukket rom, og en gang av at informanten måtte gå ut. Dette førte til at både jeg og informanten ble litt ukonsentrert innimellom. I tillegg følte jeg litt på at informanten var stresset og ivrig etter å komme seg ut. Dette kan også ha en sammenheng med at jeg var ganske nervøs, og derfor også stresset selv. Vi som intervjuer vil bidra til å påvirke intervjusituasjonen i like stor grad som den som blir intervjuet. Til tross for dette følte jeg at jeg fikk mye nyttig informasjon, og fikk utfyllende svar på alle spørsmålene mine. Men jeg ble også veldig avhengig av spørsmålene, på grunn av alle forstyrrelsene. Vi fikk lite flyt i samtalen, noe som gjorde det vanskelig for meg å forlate strukturen i intervjuguiden. På forhånd av dette intervjuet valgte jeg også å ikke sende inn intervjuguiden. Noe som førte til at informanten ikke hadde fått en mulighet til å forberede seg på spørsmålene på forhånd. Til tross for det så følte jeg at jeg fikk mye informasjon. Dette kan også ha en sammenheng med at vi hadde snakket om dette temaet tidligere, så det var ikke noe nytt.

Gjennomføringen av det andre intervjuet følte jeg gikk mye bedre. Da hadde jeg allerede prøvd det en gang, og visste litt mer hva jeg gikk til. I tillegg var dette intervjuet preget av en mye større ro, til tross for at vi var flere personer tilstede under dette intervjuet. Rommet vi satt på var plassert i en annen etasje, så vi fikk være i fred under hele intervjusekvensen. I tillegg følte jeg at informantene var rolige og hadde satt av godt med tid. Dette intervjuet ble derfor mye lengre enn det første, men var også preget av mye informasjon som ikke handlet om temaet for oppgaven min.

2.4.1 Intervjuguide

Før jeg kontaktet barnehagene hadde jeg skrevet en intervjuguide. Denne guiden var bygd opp av spørsmål innenfor temaet tilknytning i oppstartsfasen. Jeg utarbeidet intervjuguide som en hjelp til å huske de spørsmålene jeg ønsket å få svar på. Samtidig passet jeg på at det var rom for å hoppe mellom spørsmålene, og legge til noen spørsmål dersom det var nødvendig. I den første barnehagen valgte jeg å ikke sende intervjuguiden på forhånd. Litt på grunn av at vi hadde snakket om dette tidligere, og litt på grunn av at jeg ønsket å få spontane svar. I barnehage nummer to valgte jeg å gjøre det motsatte, å levere intervjuguiden på forhånd. Grunnen til at jeg valgte å gjøre begge deler, var at jeg ønsket å benytte muligheten til å finne ut hva som fungerte best. Teorien presenterer fordeler og ulemper med begge deler, og det er det absolutt. Som sagt så åpner enn opp for mer spontane svar ved å ikke sende intervjuguiden

på forhånd, men samtidig kan enn også gå glipp av en del informasjon. Ved at informanten ikke har fått mulighet til å forberede seg på forhånd, kan en del av informasjonen gå i glemmeboken. Med tanke på dette er det nok helt klart en fordel å levere intervjuguiden på forhånd. Men det kan også føre til at svarene er mer manusbelagt. Ved å se spørsmålene på forhånd får informanten mulighet til å planlegge og notere de svarene hun/han tror jeg er ute etter. Dermed kan jeg gå glipp av hvordan de *faktisk* gjennomfører en oppstart.

2.5 Bearbeiding av informasjon

Etter å ha gjennomført begge intervjuene satt jeg med mye informasjon. Jeg opplevde også at svarene jeg fikk var en del annerledes enn forventet. Med dette som utgangspunkt måtte jeg begynne å plassere informasjonen inn under ulike tema, for å se hva jeg hadde å jobbe ut ifra. Jeg brukte spørsmålene i intervjuguiden som utgangspunkt for disse temaene, og begynte å plassere relevant informasjon fra begge barnehagene under de temaene jeg valgte å ta utgangspunkt i. Da fikk jeg også et bedre innblikk i hva som var felles for barnehagene, og hva som var ulikt. Videre begynte jeg å se på den informasjonen jeg nå satt med, opp i mot problemstillingen min. Med utgangspunkt i den, startet jeg på en ny prosess med sortering av informasjon. Etter på satt jeg igjen med den informasjonen som jeg mente var relevant for problemstillingen min, og hadde sortert ut resten.

2.6 Vurdering av metoden

Som nevnt tidligere, var intervju den metoden som passet best med tanke på problemstillingen min, og den tidsrammen jeg har å forholde meg til. Samtidig så gir det meg ikke nødvendigvis et svar på hvordan de faktisk jobber med tilknytning i oppstartsfasen. De svarene jeg får kan rett og slett handle om hvordan de ønsker at det skal være, eller hvordan de tror at jeg mener det skal være. Jeg må på ett vis bare stole på det de sier. Med tanke på dette, så krever også intervju en viss kompetanse innenfor tolkning av de svarene man får. Å sitte rett ovenfor den du intervjuer kan da være til stor hjelp, med tanke på at du får mulighet til å fange opp kroppsspråket til informantene. For meg var dette til stor hjelp, spesielt når det gjaldt å skjønne om informantene var alvorlig, eller om det var litt ironi i det som ble sagt.

En annen ting som blir viktig innenfor intervju, er å stille gode og åpne spørsmål. Her er intervjuguiden et godt hjelpemiddel. Samtidig er det viktig å kunne stille spørsmål som går utenfor intervjuguiden, dersom det dukker opp informasjon som er relevant men som ikke har et nedskrevet oppfølgingsspørsmål. Dette var noe jeg følte jeg ikke mestret så godt under det første intervjuet, men som ble bedre under det andre intervjuet. Slik jeg ser det, har man en

større mulighet til å innhente relevant materiell dersom enn klarer å gå litt utenfor intervjuguiden, og stille noen spontane spørsmål. I tillegg til dette, kunne jeg nok også ha intervjuet flere personer for å få et større innblikk i hvordan det jobbes med tilknytning i oppstartsfasen. Å intervju tre pedagogiske leder gir meg et innblikk i en minimal del av barnehagekulturen. Det er derfor viktig å huske på at den informasjonen jeg har fått, kun gjelder to barnehager i hele Norge.

2.7 Etiske retningslinjer

”Utgangspunktet for ethvert forskningsprosjekt er prinsippet om at forskeren må ha deltakerens *informerte samtykke*” (Thagaard, 2002, p. 23). Med dette som utgangspunkt skrev jeg et informasjonsskriv som barnehagene fikk tilsendt før selve gjennomføringen. I dette skrivet hadde jeg skrevet litt informasjon om selve bacheloroppgaven min, i tillegg til at jeg informerte om anonymitet og taushetsplikt. Jeg skrev også ned navn og telefonnummer, og navn på veilederne mine. På denne måten hadde intervjupersonene mulighet til å ta kontakt før selve gjennomføringen dersom de hadde noen spørsmål, eller ønsket å trekke seg fra deltakelsen. Som Tove Thagaard (2002) skriver, har informanten krav på å få kjennskap til formålet med undersøkelsen og hovedtrekkene i prosjektet, og på denne måten ha mulighet til å vurdere fordeler og ulemper med deltakelsen (Thagaard, 2002, p. 23).

I tillegg til at et informert samtykke er et nødvendig utgangspunkt, står også kravet om konfidensialitet sterkt. I den forbindelse er det viktig med anonymitet. Informantens identitet skal forbli skjult. Dette var som sakt noe jeg presiserte i informasjonsskrivet. I tillegg til anonymitet er det også viktig å passe på at andre personer ikke får innsyn i materialet. I den forbindelse kan ikke gjenbruk av data tillates uten tillatelse fra de som deltok i prosjektet (Thagaard, 2002, p. 24). I tillegg er det også viktig å tenke på hvilke konsekvenser deltakelsen kan ha for informanten. Det er viktig å tenke over og vurdere hvordan deltakeren kan beskyttes mot uheldige virkninger av å delta. I den forbindelse tenker jeg at anonymitet og taushetsplikt står sentralt, og at dette bør presiseres for informanten. På forhånd av intervjuene presiserte jeg for informantene mine at det ikke, under noen som helst omstendigheter, skulle være mulig å spore resultatene tilbake til dem. De opptakene jeg gjorde under intervjuene ble slettet så snart jeg var ferdig med å transkribere, og dette gjorde jeg samme dag som jeg gjennomførte intervjuet. I tillegg har jeg ikke brukte jeg verken navn på informantene eller barnehagene. For meg er det veldig viktig at det skal føles trygt og godt for informantene å delta på intervju.

3 Funn og drøfting

Etter å ha gjennomført to intervju har jeg tilegnet med informasjon om oppstart i barnehagen fra tre ulike informanter. For å spare meg for gjentakelser, har jeg valgt å slå sammen funn og drøfting. I forbindelse med dette har jeg valgt å drøfte underveis i presenteringen av den informasjonen jeg fikk under intervjuene. Jeg vil starte dette kapittelet med å si litt generelt om begrepet tilknytning, og hva informantene la i dette begrepet. Deretter vil jeg gå inn på hvordan de praktiserte en oppstart i barnehagen, og hva de la vekt på i forbindelse med dette. Her vil jeg også ta for meg bruken av primærkontakt og overgangsobjekter. De voksne har en viktig rolle i forbindelse med tilknytning i oppstartsperioden, og jeg vil derfor si noe om voksenrollen i en oppstartsperiode. En annen viktig faktor er foreldresamarbeidet, så til slutt vil jeg ta for meg viktigheten av et godt foreldresamarbeid i oppstartsperioden.

Alle informantene har en bachelorgrad fra førskolelærerutdanningen. Den første informanten har fordypning i fysisk fostring, og de to andre har fordypning i friluftsliv. Informanten fra barnehage nummer én har jobbet som pedagogisk leder i tre år. Informantene fra barnehage nummer to har tatt etterutdanning i pedagogisk arbeid på skoletrinnet og pedagogisk utviklingsarbeid. De startet opp en egen barnehage for 12 år siden, rett etter at de var ferdig på skolen, og har jobbet som styrer og pedagogisk leder siden den gangen. Den første barnehagen har en småbarnsavdeling som består av 15 barn og 4 voksne, hvor to av disse er pedagogiske ledere på avdelingen. Den andre barnehagen har en småbarnsavdeling som består av 7 voksne og 17 barn.

3.1 Begrepet tilknytning

Det første spørsmålet jeg stilte mine informanter var: Hva legger du i begrepet tilknytning? Svarene jeg fikk her var litt forskjellige. En av informantene tenkte først og fremst på de første månedene i barnehagen, og hvor viktig det var at barna får tilknytning til minst en voksenperson som de kan føle seg trygg på. Dette mente han skulle bidra til å gjøre hverdagen rolig, behagelig og trygg for barna som starter i barnehagen. I følge han la dette grunnlaget for en fin oppstart. Her kan vi se en sammenheng med det Brantzæg, Torsteinson og Øiestad (2013) sier, om at barn har en medfødt evne til å holde seg i nærheten av voksne, for å sikre sin egen trygghet og overlevelse. Med tanke på dette, så blir nettopp det at barnet får muligheten til å knytte seg til minst en voksen, ekstremt viktig for barnets trygghet i hverdagen. Samtidig er det viktig at barnet får muligheten til å knytte seg til flere voksne. For hva skjer om barnets tilknytningsperson er syk en dag? Som Drugli (2014) sier, vil barnets tilknytning til voksenpersoner være avhengig av hvem som gir barnet fysisk og emosjonell

omsorg, er rimelig stabilt til stede og er villig til å inngå i en nær, positiv og forutsigbar relasjon til dem. Med dette som utgangspunkt, bør barnet kunne knytte seg til alle ansatte på avdelingen. Hvem barnet knytter seg til, og hvor mange, vil i stor grad være avhengig av hvordan de voksne møter barnet i oppstarten og videre i hverdagen. Som nevnt tidligere, danner barn seg et tilknytningshierarki. Slik jeg ser det, bør det ansatte i barnehagen være en del av dette hierarkiet. På denne måten blir det ikke fullt så sårbart dersom barnets tilknytningsperson er borte fra barnehagen en dag.

I barnehage nummer 2 tenkte de først og fremst på de følelsesmessige båndene mellom barnet og omsorgspersonene, som i første omgang er foreldrene. De snakket også litt om de ulike tilknytningene barna kan ha når de kommer i barnehagen, og hvor viktig det blir å jobbe ut ifra hver enkelt sitt ståsted. Som nevnt tidligere, kan barn utvikle enten en trygg eller utrygg tilknytning til foreldrene sine. I noen tilfeller kan barnet også utvikle en trygg tilknytning til den ene av foreldrene, og en utrygg tilknytning til den andre. På denne måten skjønner vi at barn kan ha et veldig ulikt utgangspunkt når de begynner i barnehagen.

Med tanke på barns utvikling er det viktig at de har minst en trygg tilknytningsrelasjon. Slik jeg ser det, blir det da ekstremt viktig med et godt tilknytningsarbeid i barnehagen, dersom barnet har en utrygg tilknytning til foreldrene sine. Som Drugli (2014) sier, vil et barn som opplever en trygg tilknytning heller bruke tiden sin på å utforske verden rundt seg, i stedet for å stadig søke nærhet til omsorgspersonen. Dersom barn erfarer at sine omsorgspersoner ikke er så begeistret for dets følelsesmessige behov, kan barnet senere få problemer med å være empatisk ovenfor andre menneskers følelsesmessige behov. Med tanke på barns tilknytning blir det derfor svært viktig at personalet i barnehagen gir barnet erfaring med sensitiv omsorg over tid, og i tillegg fungerer som en trygg base når barnet trenger trøst eller støtte (Drugli, 2014, p. 27). Samtidig er det ikke bare de barna som har en utrygg tilknytning til sine foreldre, som trenger at de voksne i barnehagen er gode omsorgspersoner. Dette er like viktig for barn med en trygg tilknytning. Som mine to informanter sa, er det å klare å oppnå en tilknytning til barna, slik at de blir trygge i barnehagen og trygge på de voksne, den viktigste jobben de gjør. I følge dem vil dette legge grunnlaget for hvordan barna former seg, og hvordan barnehagelivet deres blir.

Som nevnt tidligere, danner barn seg indre arbeidsmodeller gjennom relasjon med andre mennesker. Barnet danner seg bilder av hvordan det fungerer i relasjon til andre mennesker, i

tillegg til å danne mentale bilder om seg selv. Slik jeg ser det blir da en trygg tilknytning til personalet i barnehagen ekstremt viktig. For selv om utviklingen av disse arbeidsmodellene i hovedsak skjer sammen med foreldrene, vil barnets indre arbeidsmodeller også bli påvirket av hvordan personalet i barnehagen møter barnet i ulike situasjoner. Som Broberg, Hagström og Broberg (2014) sier, vil samspillet med pedagogen ha betydning for både barnets utvikling av arbeidsmodellene som handler om seg selv og sin relasjon til andre og barnets utvikling av indre arbeidsmodeller av seg selv. På denne måten kan vi se at tilknytningen til de voksne i barnehagen vil bidra til å legge grunnlaget for hvordan barna former seg i oppveksten. Samtidig så vil jeg ikke si at denne tilknytningen er avgjørende for barnas utvikling av indre arbeidsmodeller. Et barn er omringet av mange voksenpersoner, som igjen danner mange ulike relasjoner, og alle disse relasjonene vil bidra til å påvirke barnets indre arbeidsmodeller. De erfaringene barna gjør seg i barnehagen vil dermed kun være en liten del av de totale erfaringene. Men dersom de erfaringene barna gjør seg utenfor barnehagen er negative, blir det ekstremt viktig med positive erfaringer med tilknytningspersonene i barnehagen.

Slik jeg ser det, kan det de legger i begrepet tilknytning bidra til å legge en føring for hvordan de legger til rette for arbeidet med dette. I tillegg så jeg en sammenheng mellom svaret på det første spørsmålet, og hvordan de jobbet med oppstarten i barnehagen, noe jeg vil komme tilbake til senere. Å ha kjennskap til begrepet tilknytning, og være bevisst på sitt eget grunnsyn i forhold til dette begrepet, ser jeg på som en viktig forutsetning for arbeidet med tilknytning i oppstartsfasen. Hvordan skal du jobbe med noe du ikke vet hva er? Hvis du ikke vet at tilknytning i stor grad handler om beskyttelse og trygghet, vil det også bli vanskelig å legge tid rette for et godt arbeid med tilknytning. I tillegg har tilknytning stor betydning for barnets personlighetsutvikling, og får dermed også betydning for hele den videre utviklingen, spesielt med tanke på nære følelsesmessige relasjoner til personer i og utenfor den egne familien (Broberg, Hagström, & Broberg, 2014, p. 35). Men hvordan skal du jobbe med dette dersom du ikke har kunnskap om barnas indre arbeidsmodeller? Du trenger kunnskap for å utvikle en god kompetanse. Slik jeg ser det blir det derfor utrolig viktig at personalet som jobber i barnehagen, spesielt på en småbarnsavdeling, har kjennskap til begrepet tilknytning og hva det innebærer. I mine øyne blir dette punkt nummer en i arbeidet med tilknytning i oppstartsfasen.

3.2 Oppstart i barnehagen

I forbindelse med oppstart i barnehagen hadde barnehagene en fellesnevner, det var ingen begrensninger på hvor lenge en oppstart varer. Lengden på oppstarten vil variere med utgangspunkt i hvert enkelt barn og foreldre og deres behov. Men det mest vanlige var at foreldrene var tilstede i 2-3 dager. Som nevnt tidligere viser forskning en tydelig sammenheng mellom kvaliteten på tilknytningen og lengden på tilvenningsperioden (Broberg, Hagström, & Broberg, 2014, p. 134). Det viser seg også at foreldre med trygt tilknyttede barn ofte bruker lengre tid på å venne barna til barnehagen, enn foreldre til barn med en utrygg tilknytning. Slik jeg ser det har dette en sammenheng med foreldrenes sensitivitet ovenfor barnas signaler. Som Broberg, Hagström og Broberg (2014) sier, er det svært viktig at barnet erfarer at foreldrene er oppmerksomme og følelsesmessige tilgjengelige i tilvenningstiden. En lengre tilvenningsperiode kan til og med føre til at et barn som tidligere har hatt en utrygg tilknytning, får en trygg tilknytning til sine foreldre (Broberg, Hagström, & Broberg, 2014, p. 134). På denne måten kan vi se at tilvenningsperiodens varighet kan ha en betydning for små barns tilknytning, både til foreldre og til personalet.

Dersom tilvenningsperioden blir stressende, på grunn av at den må gjennomføres på 2-3 dager, kan dette få negative følger for barnas tilknytning. Et barn som er stresset vil ha vanskelig for å knytte seg til de voksne. Når barna starter i barnehagen vil de i utgangspunktet være stresset, med tanke på at et nytt miljø stiller nye krav til barnet. Slik jeg ser det, vil det derfor være viktig å minske stressfaktorene i rundt, og gi rom for en tilvenningsperiode som tar utgangspunkt i barnas og foreldrenes behov. Men samtidig kan foreldrenes behov være noe helt annet enn barnas behov.

Som informantene mine fortalte, kunne lengden på oppstartsperioden ofte ha sammenheng med foreldrenes behov, og ikke barnas behov. I den forbindelse fortalte alle informantene at det var tilfeller hvor de kunne veilede foreldrene. De prøver da å forklare at de kan prøve å forlate barnehagen en stund, så kan de heller ringe dersom barnet blir utrygg. Som personal i en barnehage, og da spesielt pedagog, er det ekstremt viktig at man tørr å ta denne samtalen med foreldrene. Det er vår jobb å se barnas behov, og være deres talsperson. Som forelder trenger det ikke alltid være like greit å se at barnet har det bra i barnehagen, og at det er greit å forlate det for en stund. Derfor blir det ekstremt viktig å hjelpe foreldrene, slik at det føles trygt for dem å sette barnet igjen i barnehagen. Selv om jeg mener at det er bra med en lengre tilvenningsperiode, mener jeg også at det kan være uheldig for barnet dersom den blir for

lang. Desto lengre man venter med å la barnet være alene i barnehagen, desto vanskeligere kan det bli for barnet når den dagen kommer, at foreldrene må dra på jobb. I tillegg kan det bli vanskelig for et barn som har foreldrene tilstede til enhver tid, å knytte seg til en eller flere av de ansatte. Hvis mor eller far er tilstede, vil de nesten alltid automatisk være den personen som barnet finner trøst hos. Dette har en sammenheng med barnets tilknytningshierarki.

Den første barnehagen praktiserte oppstart i små grupper. I utgangspunktet ordnes dette av seg selv, ved at barna starter i perioden juli-august, hvor det er få barn som er tilbake fra sommerferie. Dersom det er noen som starter senere, deler de opp barnegruppen. På denne måten får barna en rolig oppstart i barnehagen. Ved å dele opp barnegruppen får de nye barna en mulighet til å gradvis bli kjent med de andre barna. Dermed vil ikke starten bli for overveldende for de minste barna. I tillegg kan dette bidra til at det enkelte barnet får muligheten til å knytte seg til en eller flere voksne.

Ved at det er mange voksne tilgjengelige på en liten barnegruppen, vil det bli enklere for de voksne å være tilstede sammen med hvert enkelt barn. Og i tillegg har oppmerksomheten rettet mot de som er ny. Dette uttrykker en interesse ovenfor barna, med tanke på at de voksne viser at de er tilgjengelig og ønsker å bli kjent med dem. Slik jeg ser det, er dette punkt nummer en i arbeidet med tilknytning. For hvordan skal et barn knytte seg til en voksen som ikke er tilgjengelig? Det er ikke alltid det er like lett å være tilgjengelig for hvert enkelt barn til enhver tid når det er 15 barn som løper rundt beina på enn, og det er ulike gjøremål som står på vent. Men med tanke på barns tilknytning til de voksne i barnehagen, bør de voksne være tilgjengelig til enhver tid i starten.

Om barna utvikler en trygg eller utrygg tilknytning til de voksne har en stor sammenheng med den omsorgen de tilbys. Som Bowlby sier, vil barns tilknytning til en omsorgsgiver være avhengig av omsorgsgiverens sensitivitet og det følelsesmessige samspillet mellom barnet og den voksne (Killén, 2003, p. 573). Med utgangspunkt i dette tenker jeg at det er utrolig lurt at man legger til rette for mindre barnegrupper i en oppstartperiode. For selv om det er foreldrene som i utgangspunktet er barnas omsorgsgivere, så skal de ansatte i barnehagen fungere som sekundære omsorgsgivere så lenge barna er i barnehagen.

I den første barnehagen var informanten også veldig opptatt av at barna burde ha kortere dager den første måneden. Å være i barnehagen hele dagen blir mye for et barn som får nye

inntrykk hver dag, og mange inntrykk i løpet av dagen. Det er en stor overgang å gå fra å være hjemme med mamma eller pappa, til å gå i barnehagen sammen med mange nye mennesker. Med tanke på at barns nervesystem ikke er ferdig utviklet, vil de bli mye mer urolige av overgangssituasjoner enn oss voksne (Brandtzæg, Torsteinson, & Øiestad, 2013, p. 102). Ved å legge til rette for kortere dager i starten vil man kunne bidra til å minske barnas stressnivå. Men samtidig kan man ikke si at alle barn er stresset når de begynner i barnehagen. Det er viktig å huske på at mange barn raskt trives i barnehagen, med masse nye leker og ikke minst lekekamerater.

3.2.1 Primærkontakt

Når jeg spurte om de brukte primærkontakt i forbindelse med oppstart i barnehagen fikk jeg litt ulike svar. Den første barnehagen brukte primærkontakt, og det var primærkontakten sitt ansvar å ta kontakt med foreldrene på forhånd av oppstarten og i oppstarten. Som Lene Lind (1990) hevder, fremmer det barnets trygghet å vite hvem som er "deres" voksne på avdelingen (Drugli, 2014, p. 113). Ved at dette er fastsatt på forhånd bidrar man til en stabilitet for både barnet og personalet. Begge vet hvem de skal forholde seg til, allerede før barnet begynner i barnehagen. Dette gjør det også letter for den som får rollen som primærkontakt, å bevisst gå inn for å etablere en god kontakt med barnet når det begynner i barnehagen (Drugli, 2014, p. 113). Men hva skjer dersom barnet ikke ønsker å knytte seg til den forutbestemte primærkontakten? Det er vanskelig å bestemme på forhånd hvem barnet skal knytte seg til. I den forbindelse fortalte den første informanten at de ofte kunne bytte innbyrdes etter hvert som de så hvem barnet knyttet seg til, selv om de hadde fordelt primærkontakter på forhånd. Når det gjelder valg av primærkontakta, gjør barnet denne jobben til en viss grad selv, ved å søke mer mot en bestemt voksen i barnehagen enn andre (Brandtzæg, Torsteinson, & Øiestad, 2013, p. 101). Det er derfor klokt å ta hensyn til slike klare ønsker hos barnet, med tanke på barnets behov. Du kan ikke tvinge et barn til å knytte seg til en bestemt person, dersom barnet tydelig viser en tilknytning til en annen.

Barnehage nummer to fortalte at de valgte å ikke praktisere primærkontakt. Med tanke på at det var umulig å si hvem barnet knyttet seg til, var deres erfaring med primærkontakt at det ikke fungerte. Som Brandtzæg, Torsteinson og Øiestad (2013) sier, er det imidlertid med forutsigbart for både barnet og de voksne om en bestemt voksen tar imot og blir kjent med barnet fra første dag, og på denne måten kan bli barnets tilknytningsperson i barnehagen (Brandtzæg, Torsteinson, & Øiestad, 2013, p. 101). Slik jeg ser det, kan dette bidra til å skape en trygghet og forutsigbarhet for barnet og de voksne, som igjen bidrar til en tryggere

oppstartsperiode. Om innkjøringen i barnehagen er organisert på en slik måte at barnet får tid og ro til å knytte seg til spesielt en voksen helt i starten, og deretter en til, er det trygghetsskapende for barnet (Brandtzæg, Torsteinson, & Øiestad, 2013, p. 101). For hva skjer dersom barnets primærkontakt er borte fra barnehagen en dag? At barnet kun knytter seg til en person vil være ekstremt sårbart for barnet. Det blir derfor viktig at flere av barnehagepersonalet befinner seg i barnets tilknytningshierarki. På denne måten blir det mindre sårbart når barnets primærkontakt er borte.

3.2.2 Overgangsobjekter

Når det gjelder overgangsobjekter, var det ingen av informantene som visste hva dette var. Men etter å ha fått en forklaring kunne de fortelle at barna ofte hadde koseklut, bamse, smukke og lignende. Disse ble mest aktivt brukt i starten, og etter hvert som barna ble trygge ble det mer begrensninger. Som nevnt tidligere, får barna en mulighet til å gjenskape opplevelsen av samspillet og nærværet av omsorgspersonen når hun/han er borte, gjennom å bruke overgangsobjekter. Som Abrahamsen (1997) sier, gjenspeiler overgangsobjektene samspillsopplevelser og den kroppslige nærheten til kjærlighetsobjektene. På denne måten bidrar de til å bygge en bro mellom opplevelsen av å være alene og å være i favn. Med utgangspunkt i dette, kan overgangsobjekter bidra til en økt trygghet i overgangssituasjoner.

I følge Winnicott gjenkaller barnets bruk av overgangsobjekter følelsesmessige fornemmelser av den nære kroppskontakten som barnet har opplevd sammen med omsorgspersonene (Abrahamsen, 1997, p. 104). Slik jeg ser det vil disse objektene bidra til å gjøre det lettere for barnet når foreldrene ikke er tilstede. På denne måten kan barnet oppleve tilknytningen til foreldrene gjennom for eksempel en koseklut, en bamse og lignende, mens de er i barnehagen. Men for at et overgangsobjekt skal fungere er det viktig at barnet får mulighet til å velge dette objektet selv. Det er rett og slett ikke mulig at noen andre skal velge dette objektet for barnet. Det er barnet selv som vet hva det knytter seg til, og hvilket objekt som representerer trygghet. Med tanke på at tilknytning handler om nettopp trygghet og beskyttelse, ser jeg på overgangsobjekter som en viktig støtte i dette arbeidet. Som Winnicott sier, bruker små barn overgangsobjektene til å skape, oppdage og tåle den økende erkjennelsen av at det er grenser mellom det selv og kjærlighetsobjektene (Abrahamsen, 1997, p. 104). Slik jeg ser det blir det derfor viktig å la barna få bruke disse overgangsobjektene, dersom de ønsker det. Dersom personalet skal nekte barnet å bruke dem, vil de også frata barnet en mulighet til å bearbeide den følelsen som oppstår når foreldrene forlater barnehagen. Dette gjelder selvsagt ikke alle barn. Noen barn klarer seg fint uten et

overgangsobjekt. Derfor bør det være helt opp til hvert enkelt barn å velge et overgangsobjekt, og om de ønsker å bruke det. Dette overgangsobjektet kan også fungere som en støtte og trygghet i utforskning. Som Abrahamsen (1997) sier, gjør barnet seg erfaringer om omverdenen gjennom overgangsobjektene og bruker de deretter som hjelp til å bearbeide disse erfaringene som videre omdannes til indre bilder hos barnet (Abrahamsen, 1997, p. 104).

3.2.3 Voksenrollen

Det som først og fremst var viktig for informantene mine, i forbindelse med voksenrollen i barnehagen, var at det ikke var noen forskjell på pedagogisk leder og resten av personalet. Foruten de formelle oppgavene som faller på pedagogisk leder. Når det gjelder å møte barn og foreldre, og arbeidet med tilknytning i hverdagen, hadde alle en like viktig rolle. Som de sa, så er det ikke alltid det er en pedagogisk leder tilstede, og da er det viktig at resten av personalet er i stand til å ta imot og møte barn og foreldre. Ved å sette alle på samme linje, bidrar enn til at alle føler seg verdifulle og viser at man setter pris på den jobben som blir gjort. For å legge til rette for et godt tilknytningsarbeid, tenker jeg at dette blir utrolig viktig. Det holder ikke at kun pedagogisk leder har kunnskap og kompetanse innenfor dette temaet. Dersom dette er tilfellet, vil dette arbeidet utgå hvis pedagogisk leder ikke er på avdelingen. I tillegg er det ingen garanti for at alle barna knytter seg til den som er pedagogisk leder. Det er heller ikke mulig for en person å fungere som en kontaktperson for alle barna på avdelingen. Slik jeg ser det, er det derfor nødvendig at alle som er ansatt i barnehagen, spesielt på en småbarnsavdeling, har kunnskap om hva tilknytning handler om og innebærer. På denne måten kan hvem som helst møte barna ut i fra deres behov. I forbindelse med dette ser jeg på det som viktig at pedagogisk leder legger til rette for felles refleksjon rundt dette temaet. På denne måten står personalet likt, noe som jeg ser på som viktig med tanke på små barns tilknytning. Det er viktig at personalet jobber sammen, og møter barna på lik linje.

I forbindelse med voksenrollen i en oppstartsperiode la den første informanten vekt på et godt foreldresamarbeid. For at barnet skal synes at det er greit å gå i barnehagen er det viktig at foreldrene er trygge på de voksne. Foreldrenes holdning vil smitte over på barnet. Å informere foreldrene om hvordan de første dagene kan være var derfor en viktig rolle de voksne har. I følge informanten er det utrolig viktig at de voksne i barnehagen har en god dialog med foreldrene, slik at de blir trygge på at de er de rette til å passe på barnet. Men er det bare foreldrene som skal være trygge? Selv om foreldrenes holdninger smitter over på barna, så er det ikke gitt at barna automatisk er trygge når foreldrene er trygge. Slik jeg ser det, gir det et

bedre utgangspunkt for å få trygge barn, men det er viktig å se barnet og dets behov i tillegg. Som nevnt tidligere er det personalets ansvar, sammen med foreldrene, å tolke barnets behov og reaksjoner i løpet av tilvenningen for videre å tilpasse lengden på tilvenningen ut fra barnets beste (Broberg, Hagström, & Broberg, 2014, p. 141). Med utgangspunkt i dette, kan vi se at det er barnets behov som bør stå i fokus. Samtidig som det også er viktig med et godt foreldresamarbeid.

I barnehage nummer to la de vekt på det å møte både barn og foreldre der de er. Noen kan være fryktelig spente, mens for andre er det ikke så skummelt. Som voksne var det viktig for dem å klare å se foreldrene og barna, være lydhør og åpen og gi rom for informasjon begge veier. Som jeg har nevnt tidligere, kan det ofte være vanskelig for foreldre å skille egne reaksjoner fra barnets reaksjoner. Derfor blir det utrolig viktig at personalet innehar den nødvendige kompetansen og kunnskapen for å kunne tolke og se signalene på hvorvidt barnets tilknytningssystemer er aktivert eller ikke (Broberg, Hagström, & Broberg, 2014, p.141). Som nevnt tidligere, vil denne kompetansen få stor betydning med tanke på å kunne skille mellom barnets og foreldrenes behov i tilvenningsperioden. I tillegg til å møte barn og foreldre der de er, var de også veldig opptatt av det å være tilstede sammen med barna på gulvet, for å bli kjent med dem. For å lære hvordan barnet kommuniserer, og hvem det enkelte barnet er, tenker jeg at det er absolutt nødvendig å være tilstede sammen med barnet på gulvet. På denne måten åpner du mulighet for å gå inn i et aktivt samspill med barnet, på deres nivå og deres premisser. Slik jeg ser det, kan dette føre til at barnet føler en økt tilknytning til denne voksne, ved at det blir lagt til rette for aktivitet på barnets nivå.

De voksne i barnehagen bør fungere som en trygg base for barna. Dette var noe de snakket mye om i barnehage nummer to, i forbindelse med tilknytning. Som jeg nevnte tidligere er dette også det mest sentrale begrepet innenfor tilknytningsteorien. Begrepet "trygg base" beskriver to aspekter ved den voksnes omsorgsevne, ved at det handler om å være en trygg base for barnets utforskning, og en trygg havn som barnet kan vende tilbake til dersom det opplever en trussel eller fare (Broberg, Hagström, & Broberg, 2014, p. 43). Ved at de voksne fungerer som en trygg base for barna, bidrar de til at de våger å utforske, og søker til den trygge havn når de føler seg utrygg. Når de voksne har klart dette, mener jeg at de har kommet langt med å legge til rette for tilknytning. Et barn som ikke føler seg knyttet til de voksne, vil heller ikke søke til de voksne når de føler seg utrygg. Slik jeg ser det, blir det helt avgjørende for et lite barn som akkurat har begynt i barnehagen å ha minst en voksenperson

som kan fungere som en trygg base. For de fleste barn er det skummelt å begynne i barnehagen, men mange nye barn og voksne og et ukjent miljø. Foreldrene kan heller ikke være tilstede hver dag. Med tanke på barns utforskning blir det derfor avgjørende at de voksne gjør seg tilgjengelige. Noen barn trenger de voksne i større grad enn andre, men jeg tror nok at alle barn har behov for en oppladning i ny og ne. Noen viser det tydelig, mens andre venter til de voksne oppsøker dem. At de voksne har kunnskap om trygghetssirkelen, og klarer å se tegnene, ser jeg derfor på som ekstremt viktig. Jeg tenker at det som vil være avgjørende for i hvor stor grad barna oppsøker de voksne, vil avhenge av hvilken type tilknytning de har utviklet i samspillet med de voksne. Det er klart at dersom barnet har utviklet en utrygg tilknytning, vil ikke dette barnet oppsøke den voksne for trøst. De voksnes holdninger ovenfor barna vil derfor være et nøkkelord gjennom hele arbeidet med tilknytning. At de voksne fungerer som en trygg base for barna fungerer som en trygghet både for barna og foreldrene. Ved at foreldrene klarer å se at barna føler en trygghet ovenfor de voksne, og får den trøsten og omsorgen de har behov for, vil det også føles tryggere for foreldrene å forlate barnet i barnehagen.

3.4 Foreldresamarbeid

Begge barnehagene hadde mye fokus på foreldresamarbeid og hvor viktig det er at dette samarbeidet er godt. Er ikke foreldrene trygge, blir ikke barna trygge. Dette var noe som alle informantene var enige om. Som nevnt tidligere, handler foreldrenes trygghet om å føle at man overlater barnet sitt til noen som tar over rollen som omsorgsperson, og som ser og bryr seg om barnet i den tiden de selv ikke kan være der (Broberg, Hagström, & Broberg, 2014, p. 138). I forbindelse med dette blir kommunikasjon mellom foreldrene og barnehagen ekstremt viktig, både før og etter oppstart. I barnehage nummer to hadde de en del informasjonsskriv som de sendte ut når barnet hadde fått plass i barnehagen. I tillegg har de en oppstartsamtale rett etter at barnet har startet, hvor blant annet forventningsavklaring står på planen. En slik samtale er en fin mulighet til å utveksle viktig informasjon i forbindelse med at barnet skal begynne i barnehagen. I tillegg blir personalet litt bedre kjent med foreldrene og hjemmemiljøet, som igjen vil gjøre det lettere å møte barnets behov og hjelpe til med å skape en sammenheng mellom livet hjemme og livet i barnehagen (Brandtzæg, Torsteinson, & Øiestad, 2013, p. 102).

De la også vekt på at det er opp til foreldrene å bestemme når oppstartsperioden er over. Det er veldig individuelt hva hver enkelt har behov for, og det må det også være rom for. Å være

småbarnsforeldre kan oppleves som sårbart, og det skal ikke mye til før den dårlige samvittigheten og usikkerheten blir aktivert i den perioden hvor barnet begynner i barnehagen (Drugli, 2014, p. 132). I forbindelse med dette viser jeg igjen til viktigheten med en god kommunikasjon. Ved å gi foreldrene god kjennskap til hvordan en oppstart fungerer, kan foreldrene oppleve en større trygghet til barnehagepersonalet. Informantene fra den andre barnehagen jeg var i snakket mye om at de voksne i barnehagen må være ærlige med foreldrene til enhver tid, og kanskje forklare at det er normalt med litt skriking i starten og at det er greit. Hvis barnet ikke slår seg til ro, så ringer de foreldrene igjen.

Som nevnt tidligere, kan det å gi foreldrene informasjon om barns tilknytning, med vekt på det normale i ulike reaksjoner som ofte oppstår ved tilvenning av små barn, gi foreldrene en økt forståelse for og et realistisk bilde av barns opplevelse i løpet av tilvenningen (Broberg, Hagström, & Broberg, 2014, p. 139). På denne måten kan foreldrene oppleve en større trygghet rundt oppstarten, når de vet hva som er vanlig. Å skape trygge foreldre så informantene på som en forutsetning for å skape trygghet hos barna. Med tanke på at foreldrenes holdninger i stor grad smitter over på barna, stemmer nok dette ganske bra. Men hva med de barna som har en utrygg tilknytning til sine foreldre? Eller de som rett og slett bare slår seg til ro med en gang de kommer inn døra? Betyr dette at foreldrene deres er helt trygge på å forlate barnet i barnehagen? Slik jeg ser det, så trenger ikke det nødvendigvis å være tilfellet. På lik linje med at vi voksne er forskjellige, er også barna forskjellige. Noen barn har lettere for å føle seg trygg i nye situasjoner enn andre barn. Det trenger verken å bety at de har en utrygg tilknytning til sine foreldre, eller at foreldrene automatisk er trygge på oppstarten i barnehagen. Selv om et barn med utrygg tilknytning til sine foreldre i større grad vil ha lettere for å gli rett inn i barnehagemiljøet og knytte seg til de voksne der. Et barn med en utrygg tilknytning vil ikke føle den store sorgen rundt det at foreldrene forlater dem i barnehagen, på grunn av at de ikke har en nær omsorgsmessig relasjon til sine foreldre. Men foreldrene kan fortsatt føle at det er utrygt å sette igjen barnet sitt i barnehagen. I slike situasjoner bør personalet finne en balanse mellom foreldrenes behov og barnets behov.

Med tanke på at begge barnehagene la opp til at foreldrene avgjorde lengden på tilvenningsperioden, hadde de fått opplevd mye variert. Alt fra at foreldrene leverte barnet i døra den første dagen, til at de var tilstede hver dag i en hel måned. Med tanke på at foreldre er ulike, tenker de også ulikt om det at barnet deres begynner i barnehagen. I forbindelse med dette blir det viktig at personalet kjenner til disse forskjellene. Dette vil bidra til at det er

lettere å møte hver forelder det de er, lytte til dem og forsøker å finne ut hva foreldrene trenger av informasjon og kontakt i oppstartsfasen (Drugli, 2014, p. 133). På denne måten kan man lettere legge til rette for en oppstart som blir så god som mulig for både barnet og foreldrene. Noen foreldre har et behov for å se over en lengre tid at barnet finner seg til rette og trives i barnehagen, mens andre foreldre trenger en påminning om viktigheten av å at seg tid til å delta i barnets oppstart frem til barnet er trygt. I den sårbare overgangsfasen må personalet derfor klare å håndtere både barnets og foreldrenes behov, noe som til dels kan være en stor utfordring. Men det er ekstremt viktig. Som jeg nevnte tidligere, viser forskning en sammenheng mellom kvaliteten på samarbeidet mellom barnehage og foreldre og hvorvidt barnet finner seg godt til rette i barnehagen (Drugli, 2014, p. 140).

Avslutning

I arbeidet med tilknytning i oppstartsperioden er det først og fremst ekstremt viktig at personalet jobber sammen, og står på lik linje. Pedagogisk leder har derfor en viktig rolle i forbindelse med å legge til rette for at personalgruppa har den nødvendige kompetansen og kunnskapen som trengs for å jobbe med tilknytning i oppstarten. Dette danner utgangspunktet for det videre arbeidet.

Små barns tilknytning handler i utgangspunktet om tilknytningen til sine foreldre, med tanke på at det først og fremst er foreldrene som er barnas nærmeste omsorgspersoner. Barna kan enten utvikle en trygg eller en utrygg tilknytning, avhengig av den omsorgen de blir møtt med. Dette blir da det utgangspunktet de ansatte i barnehagen har å jobbe med. For å kunne legge til rette for den tilknytningen hvert enkelt barn har behov for, må man først og fremst bli kjent med barnet og dets utgangspunkt. I forbindelse med dette blir foreldresamarbeidet ekstremt viktig. En god kommunikasjon med foreldrene er utgangspunktet for både barnets trivsel og foreldrenes trygghet. Det viktigste personalet gjør i arbeidet med tilknytningen, er å fungere som sekundære omsorgspersoner for hvert enkelt barn, og møte de med den omsorgen de trenger. I den forbindelse skal de voksne fungere som en trygg havn som barna kan ha mulighet til å komme til dersom de trenger en oppladning. Hvordan vi møter barna vil ha stor betydning for deres personlighetsutvikling, i forhold til deres indre arbeidsmodeller.

Ved å legge til rette for bruk av primærkontakt kan enn sikre at barna får muligheten til å knytte seg til i alle fall en person i barnehagen. Men her er det også lurt å legge til rette for en sekundær tilknytningsperson, som kan fungere som stedfortreder når barnet primærkontakt er borte en dag. Som et supplement til primærkontakten, bør det også legges til rette for bruk av overgangsobjekter. Disse objektene fungerer som en trygghet for barnet, hvor det kan gjenskape foreldrenes varme og beskyttelse i situasjoner hvor det trenger trøst. Med tanke på at tilknytning handler om nettopp trygghet og beskyttelse, ser jeg på overgangsobjekter som en viktig støtte i dette arbeidet.

Tilknytning er et viktig arbeid i en oppstartsperiode. Å ha kjennskap til hva dette innebærer vil være en viktig forutsetning for å kunne legge til rette for dette arbeidet. Å ha evnen til å se hvert enkelt barns behov vil også være ekstremt viktig. Barn er forskjellige, så det som fungerer for ett barn eller en barnegruppe, trenger ikke fungere for et annet.

Bibliografi

- Abrahamsen, G. (1997). *Det nødvendige samspillet*. Tano Aschehoug .
- Brandtzæg, I., Torsteinson, S., & Øiestad, G. (2013). *Se barnet innenfra. Hvordan jobbe med tilknytning i barnehagen*. Oslo: Kommuneforlaget AS.
- Broberg, M., Hagström, B., & Broberg, A. (2014). *Tilknytning i barnehagen. Hva betyr trygghet for lek og læring?* Oslo: Cappelen damm akademisk .
- Dalland, O. (2013). *Metode og oppgaveskriving* (5. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk .
- Drugli, M. B. (2014). *Liten i barnehagen. Forskning, teori og praksis* . Oslo: Cappelen damm akademisk .
- Killén, K. (2003). Barns tilknytning. *Psyke & Logos nr. 24* , ss. 573-587.
<https://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/psyke/article/viewFile/8642/7215>
- Killén, K. (2012). *Forebyggende arbeid i barnehagen. Samspill og tilknytning*. Oslo: Kommuneforlaget AS.
- Postholm, M. B. (2005). *Kvalitativ metode. En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier*. Oslo: Universitetsforlaget .
- Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* (2011). Oslo: Kunnskapsdepartementet
- Smith, L. (2002). *Tilknytning og barns utvikling*. Kristiansand S.: Høyskoleforlaget AS.
- Stortingsmelding nr. 41. Kvalitet i barnehagen. (2008-2009)*. Hentet Mars 17, 2015 fra <https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/stmeld-nr-41-2008-2009-/id563868/?docId=STM200820090041000DDDEPIS&q=&navchap=1&ch=3>
- Thagaard, T. (2002). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode* (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget .

Bilde:

<http://uit.no/Content/325255/attr=D2FF799F3F5D95ABE040F28154A45252/COS%20Virginia.png>

http://kristingranli.no/wp/wp-content/uploads/2011/02/amicusmotto2_web1.jpg

Vedlegg 1: Intervjuguide

Generelle spørsmål for oppklaring: Kan du utdype dette litt? Hva mener du med...?

Hvorfor/hvorfor ikke?

- Litt om deg selv
 - o Utdanning
 - o Yrkeserfaring
 - o Hvor mange barn og voksne er det på avdelingen?
- Hva legger du i begrepet tilknytning?
- Hva legger du/dere vekt på i forhold til oppstart i barnehagen?
 - o I forhold til voksenrollen
 - o I forhold til barnets perspektiv
- Har dere noen bestemte rutiner og opplegg i forbindelse med oppstart i barnehagen?
 - o Primærkontakt?
 - o Info til foreldrene
- Hvor viktig er foreldresamarbeid i forbindelse med oppstart i barnehagen, for deg?
- Hva er den optimale oppstartperioden for deg?
- Hva er en utfordrende oppstartperiode?
- Hvilke erfaringer har du i forbindelse med oppstart i barnehagen?
 - o Konkrete episoder
- Er det forskjell på pedagogisk leders rolle og assistentens rolle?
 - o Hvorfor/ hvorfor ikke?
- Brukes det ofte overgangsobjekter?
 - o Hvis ja: hva er din erfaring med dette?
 - o Hvis nei: Hvorfor ikke?
- Når mener du at tilvenningsfasen er over?

Vedlegg 2: Informasjonsskriv

Forespørsel om deltakelse i bacheloroppgave

”Tilknytning i oppstarten”

Bakgrunn og formål

Jeg er student på DMMH og holder nå på å skrive en individuell bacheloroppgave om tilknytning i oppstartsperioden. Formålet med denne studien er å få en større forståelse for behovet for tilknytning i oppstartsperioden. I den forbindelse ønsker jeg å høre litt om hvordan du/dere jobber med dette temaet.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Deltakelse i studien innebærer et kort intervju, som vil handle om hvordan du/dere jobber med tilknytning i oppstartsperioden. Dersom du samtykker i det, ønsker jeg å gjennomføre et lydopptak av intervjuet, for så å transkribere det etterpå.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Bacheloroppgaven skal være anonym, og alle lydopptak vil bli slettet rett etter transkribering. Jeg har også taushetsplikt, så det som blir sagt under intervjuet vil ikke bli diskutert med noen. Det vil ikke være mulig for noen andre enn meg selv å vite at det er du som har deltatt i dette intervjuet.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn.

Kontaktinformasjon:

Dersom det er noen spørsmål kan jeg kontaktes på mobil: 93896613

Veiledere:

Marit Kanstad og Mette Nygård

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

(Signert av prosjektdeltaker, dato)